

Podstawą wszelkich badań przeszłości, w tym oczywiście i epoki starożytnej są źródła historyczne. Wśród nich kluczową rolę odgrywają dzieła historyków antycznych. W ich gronie znajdują się postacie wybitne (np. Herodot, Tukidydes, Liwiusz czy Tacyt), które stworzyły wzorce badań historycznych i piśmiennictwa historycznego obowiązujące w wielu wymiarach i dziś. Niestety czas obszedł się okrutnie z twórczością historyków antycznych, do chwili obecnej zachował się tylko niewielki procent dzieł ich autorstwa. Bardzo wiele prac znamy tylko z tytułów i niewielkich wzmianek u innych pisarzy. Dzięki temu wiemy, że zapewne bezpowrotnie straciliśmy setki, a może nawet tysiące, niezmiernie ważnych i interesujących tekstów. Co gorsza, straty te nie są równomiernie rozłożone. To znaczy, pewne epoki antyku znamy lepiej (np. klasyczna Grecja V – IV w. p.n.e., czy schyłek Republiki rzymskiej i Wczesne Cesarstwo), bo zachowały się dzieła im poświęcone, inne epoki znamy znacznie gorzej, bo przepadła twórczość historyczna ich dotycząca. Paradoksalnie, tak ważna epoka schyłku Cesarstwa Rzymskiego na Zachodzie (2 poł. III – V w.) mieści się w tej drugiej kategorii. Czasy, gdy świat starożytny powoli zmieniał się i przeobrażał, gdy zatriumfowało chrześcijaństwo, a w dobie Wielkiej Wędrówki Ludów na gruzach zachodniej części Cesarstwa powstały barbarzyńskie państewka, mają wiele białych plam. Zdecydowana większość dzieł historyków tego okresu nie zachowała się. Jak bolesna jest to strata uświadamia fakt, że jeśli chodzi o łacińskich historyków tej epoki, zachowało się – i to nie w całości – zaledwie jedno wielkie dzieło historiograficzne autorstwa działającego w 2 poł. IV wieku Ammianusa Marcellinusa, obejmujące w zachowanej postaci lata 353-378. Poza tym mamy tylko jakieś niewielkie zarysy dziejów i lakoniczne kroniki. Wiemy jednak z różnych rozproszonych wzmianek u późnoantycznych i średniowiecznych już autorów, że istniały inne jeszcze, obszernie dzieła historyczne powstałe w tej tak ważnej epoce. Celem tego projektu jest zebranie i opracowanie wszystkich wzmianek o zaginionych dziś pracach historyków łacińskich działających w czasach schyłku i upadku Cesarstwa Rzymskiego na Zachodzie od 2 poł. III do końca V wieku. Będzie to druga część studium sprzed kilkunastu lat, autorstwa kierownika projektu Pawła Janiszewskiego, czyli druga część książki poświęconej zaginionej historiografii greckiej: *The Missing Link. Greek Pagan Historiography in the Second Half of the Third Century and in the Fourth Century AD.*